

Spolufinancováno
Evropskou unií

Vyjádřené názory a stanoviska jsou názory a stanoviska autorů a nemusí nutně odrážet názory a stanoviska Evropské unie. Evropská unie ani orgán poskytující podporu za ně nenesou odpovědnost.

HOSPODÁŘSKÉ NOVINY

SPECIÁLNÍ PŘÍLOHA

PROMĚNY ZEMĚDĚLSTVÍ

Jak vysoká má být podpora

V zemědělství je cenová volatilita a obrovská míra rizika plus počasí, takže dotace jsou do určité míry namístě, říká Tomáš Maier.

Veganský řízek nebude

Názvy jako rostlinný burger či vege slanina by se na výrobcích neměly objevovat. Zbrzdí nová regulace trh s rostlinnými alternativami?

► Rozhovor

Zemědělská politika EU je moloch, její zachování je ale v bytostném zájmu ČR

Aneta Zachová
autori@economia.cz

Evropské zemědělství patří k nejtěšněji dotovaným na světě, a přesto se zemědělci neustále cítí jako oběti. Ekonom Tomáš Maier z České zemědělské univerzity v rozhovoru vysvětluje, že společná zemědělská politika Evropské unie je sice komplikovaná, ale přesun dotací na národní úroveň by českým zemědělcům i spotřebitelům uškodil.

Na co by se podle vás měla zaměřit společná zemědělská politika EU v následujících letech?

Měla by se především odbyrokratizovat. Společná zemědělská politika je totiž strašně konzervativní a stará – je to vůbec první společná politika, tehdy ještě Evropského hospodářského společenství. S každým dalším předpisem se ta pravidla komplikují, přičemž to nefunguje tak, že by starý předpis zanikl – je to obrovský moloch různého vykazování a různých podmínek.

A dále, politika musí zůstat společná. Že se v ní bude škrtat, to je jasné a uvědomují si to i všichni zemědělci. Otázka je, jak moc. Zachování společné zemědělské politiky je ale v bytostném zájmu českého zemědělství. Kdyby se přesunula na národní úroveň, na národní rozpočty, tak nás německý nebo francouzský státní rozpočet totálně převálcuje. Na ně jednoduše nemáme. A Česko si musí uvědomit, že nejsme agrární země, nemáme na to přírodní podmínky. I kdybychom dotovali dvojnásobně oproti Francouzům nebo Italům, pořád bychom měli problém dostat se na jejich úroveň.

Co si máme představit pod pojmem „společná politika“? Společná kasa?

Společná jsou rámcová pravidla, společná je byrokracie a společná je i ta kasa – peníze, které se pak rozdělují mezi jednotlivé státy. Národní státy sice mají určitou míru autonomie, ale řekl bych, že asi 90 procent obsahu dnešní zemědělské politiky je tvořeno v Bruselu. To neznamená, že za nás rozhoduje nějaký zlý Brusel – náš ministr zemědělství jezdí pravidelně na zasedání Rady EU, to je naprosto normální, ale má tam samozřejmě jen jeden hlas.

Souvisí to i se společným trhem, což je dost podstatné – my tady pořád poukazyujeme na český trh s potravinami nebo zemědělskými produkty, ale nic takového ve skutečnosti neexistuje. Je to všechno evropský trh. Potravinářský průmysl, potažmo obchodní řetězce, si mohou pšenici dovézt klidně z Dánska, neplatí přitom žádné poplatky nebo cla. Je tu volný pohyb zboží, kapitálu, služeb a práce po celé Evropské unii. Tento jednotný trh byl vytvořen v roce 1993, nicméně trh se zbožím v rámci celní unie funguje už od roku 1968. Skupiny s nacionálním smýšlením poukazují na to, že to vede ke kolapsu nebo k tvrdé konkurenci pro naše producenty.

Nicméně v dlouhodobém horizontu na takovém uspořádání vždy vydělávají všichni. Je to i obdobná záležitost jako teď s Mercosurem (skupina jihoamerických zemí, se kterou EU uzavřela obchodní dohodu – pozn.

red.), kdy zejména evropští zemědělci se proti této smlouvě staví velmi negativně. Věřím, že v nějaké podobě projde. Efektem každé takové liberalizační smlouvy je lepší alokace zdrojů, vyšší dělba práce, vyšší mobilita kapitálu, lepší dostupnost zboží pro spotřebitele a podobně.

Zdůraznil jste také debyrokratizaci. Kde je balanc mezi uvolněním podmínek a zajištěním toho, že veřejné peníze směřují na věci ve veřejném zájmu?

Poměrně často se zapomíná – a zemědělci to neradi slyší – že by se drtivé většiny této byrokracie zbavili, pokud by nečerpali dotace. Jenže ty dotace jsou natolik lákavé, že je čerpají, a s tím přijímají i tu kouli u nohy: pořád musejí něco vykazovat. A stále se jim to vyplácí.

Evropské zemědělství jako celek je jedno z nejvíce podporovaných zemědělství na světě. Kdybychom to propočítali na hektar nebo na jednotku tržeb, vyšší dotace mají ve Švýcarsku, na Islandu, v Norsku, v Jižní Koreji a v Japonsku. A to je asi tak všechno. To jsou samozřejmě státy, které nás nemohou ohrozit. Pak tu jsou Spojené státy, které také podporují své zemědělce, ale jejich dotace jsou v přepočtu na jednotku zhruba poloviční. A vyvážit tu hranici, kdy zemědělce ještě zatěžovat dalšími předpisy, je prostě velký problém. Každá taková zkonstatnělá politika – a společná zemědělská politika je opravdu extrémně zkonstatnělá – s sebou táhne další pravidla z minulosti.

Když jsem začal učit agrární politiku zhruba před 25 lety, existovala jedna podpora, jednotná platba na plochu. A pak se to začalo komplikovat. V roce 2015 byl přijat takzvaný greening, kdy se část peněz oddělila ze základní sazby a byla vyplácena pouze za plnění přísnějších environmentálních podmínek – a pak se to rozjelo dalším směrem. Je tam podpora pro nejmenší podniky, podpora pro mladé zemědělce a další a další. A to mluvíme jen o prvním pilíři. Peníze jsou totiž rozděleny do dvou pilířů – a hodně se mluví o tom, že v novém programovacím období po roce 2028 by se měly sloučit. První pilíř je nároková platba: zemědělec po-

žádá, a pokud splňuje základní podmínky, dosáhne na ni bez problémů. Ta platba pak chodí automaticky a zemědělec si s ní může udělat, co chce. Klidně ji může utratit v hospodě. A pak je takzvaný rozvoj venkova, to je druhý pilíř, kde jsou zejména investiční dotace. Třeba když si chce chovatel dojníc postavit malou zpracovatelnou, tak tam jsou samozřejmě poměrně přísné parametry. Orientovat se v tom všem je obrovský problém a čím menší zemědělec, tím je to pro něj komplikovanější.

Kromě sloučení dvou pilířů se řeší i udržitelnost přímých dotací – existují názory, že by se měly podporovat pouze investice. Je to podle vás správná úvaha?

Jsem liberálně smýšlející ekonom – to mi zemědělci často vyčítají. Nicméně musím poukázat, že zemědělství je opravdu velmi specifický sektor a určitá podpora je namístě. Otázkou je, jak vysoká. Osobně bych rozhodně nevolal po úplném zrušení prvního pilíře – tedy přímých plateb vázaných na plochu, ať už s nějakým zastropováním, nebo bez. Jde přece o strategické odvětví a určitá míra soběstačnosti by být měla. Asi nikdo z nás by si nepřál být v dovozu agrárních produktů závislý třeba na Rusku.

Nicméně ta idea soběstačnosti je trochu překonaná, zavání ekonomickým nacionalismem. A zemědělci toho rádi zneužívají a neustále argumentují tím, že nás živí, přitom je nutné si uvědomit, že zemědělec chce hlavně vydělat peníze. To ostatně psal ve své ekonomické bibli zakladatel ekonomie jako vědy Adam Smith. Musíme tedy mít na paměti, že jde sice o podnikání, ale s obrovskou délkou výrobního cyklu, s omezenou skladovatelností produktů, s cykličností a sezonností, to jsou všechno specifika. Navíc je tu velmi významný krajinnotvorný prvek.

Zemědělství se sice podílí na HDP pouhými dvěma procenty, ale zemědělci obhospodařují 54 procent půdního fondu Česka. V zemědělství je cenová volatilita a obrovská míra rizika, k tomu závislost na počasí, takže dotace si myslím, že jsou do určité míry namístě. Zda jsou ospravedlnitelné v takové výši, v jaké jsou

nastaveny, to už je spíše otázka politická, nikoli odborná.

V návrhu nové společné zemědělské politiky se počítá s novou krizovou sítí – pokud by došlo v EU k výrazným cenovým výkyvům, třeba kvůli tržním otřesům vlivem zvýšeného dovozu ze třetích zemí, EU by měla zemědělcům poskytnout podporu. Jak vnímáte toto opatření?

Je to spíše takové pozlátko. Například ve smlouvě s Mercosurem je doložka, že pokud by měl nějaký evropský sektor – třeba hovězí – kolabovat, můžeme zavést ochranná opatření. To každá normální smlouva obsahuje a je to naprosto legitimní. Mechanismus záchranné sítě není nic jiného než běžné dotace z prvního pilíře.

Vždy mě fascinuje, jak zemědělci volají po dalších a dalších dotacích, když jim cena padá – ale když cena roste, jako jsme byli svědky v roce 2022, případně ještě začátkem roku 2023 v obilovinách, kdy ceny byly bezprecedentní, tak zemědělci nadměrné zisky nehlásili. Ale když je krize, dokážou se ozvat.

A bohužel tu dochází i k manipulaci veřejnosti. Každý je trochu citlivý na jídlo, na potraviny – to přece není zboží typu kalhot či jiného oblečení. Zemědělci ale často používají neférové argumenty, spotřebitele straší tím, že jakmile se sem začnou dovážet produkty, ať z Ukrajiny, z Mercosuru, nebo ze Spojených států – půjde o něco jedovatého, závadného a polovina obyvatel de facto umře. To tak není. Celkem pravidelně sleduju takzvaný systém rychlého varování – webový portál EU, kde jakmile se vyskytne veterinární nebo fyto-sanitární problém u jakéhokoli krmiva nebo potraviny, je to tam okamžitě zaneseno. Největší problémy má Turecko, je to zhruba 10 procent případů. Poměrně velké problémy má Čína, tam je to kolem osmi procent. Co se týká Ukrajiny, jsou to dvě procenta. Obdobně jsou na tom státy Mercosuru, taktéž dvě procenta. Takže toto strašení je čistě účelové – jde o eliminaci konkurence. Ale takto se chová každá profesní organizace.

Liberálně smýšlející ekonom. „A to mi zemědělci často vyčítají. Nicméně musím poukázat, že zemědělství je opravdu velmi specifický sektor a určitá podpora je namístě. Otázkou je, jak vysoká,“ říká Tomáš Maier.

Foto: Update EU / Tomáš Kouba

► Farmářství

Jezte to, co právě roste, radí mladá farmářka ze Semic

Anežka Hesová

anezka.hesova@economia.cz

Zemědělství je tradičně doménou spíše starších mužů. Když se mezi nimi objeví mladá žena, vzbudí to samozřejmě pozornost. „Mám to díky tomu jednodušší,“ říká Hana Součková, která do oboru vstoupila, když jí bylo osmnáct. „Zemědělci z okolí mi zpočátku pomáhali, půjčovali mi stroje nebo skladovací prostory. A i teď, po deseti letech, když se na obci něco projednává se zemědělci, vedení vždycky chce, abych přišla i já. Že se pak ti chlapi chovají jinak,“ dodává osmadvacetiletá žena, která dnes obhospodařuje necelých čtyřicet hektarů půdy. Pěstuje na nich brambory, zeleninu, bylinky i jedlé květy a dodává je restauracím nebo je prodává přes online obchod a na farmářských trzích.

Pěstování zeleniny se věnovali i její předkové, pozemky v Polabí kolem Semic koupil před lety Hanin pradědeček. O pole pak rodinu připravil komunistický režim, dům a malou záhumnku si však vybojovali. „Po pádu komunismu byl soukromým zemědělcem můj táta, ale s nástupem konkurence supermarketů se mu to přestávalo vyplácet, nakonec se nechal zaměstnat v Bramku,“ vypráví Součková.

Sama vystudovala v Praze Českou zemědělskou univerzitu a vyzkoušela si práci v marketingu, v kavárně i na ministerstvu vnitra, než se rozhodla vrátit do rodných Semic a požádat svého otce o půl hektaru půdy. A farmaření jí začalo nesmírně bavit. „Už na tom prvním půlhektaru jsem měla 62 druhů plodin. Vozila jsem je do restaurací v Poděbradech, a když taťka viděl, že mě to nepustilo, svěřil mi postupně i ostatní pozemky, které do té doby pronajímal,“ pokračuje farmářka. Dnes už hospodářství nese její jméno a kromě vlastních rodičů má ještě další dva zaměstnance, takže na farmě pracuje v současné době pět lidí.

K rozšíření farmy bylo zapotřebí pořídit si další techniku. Hanin otec měl ještě z dob svého vlastního podnikání Zetor. „Dobře udělal, že ho tenkrát neprodal. Jezdíme s ním dodnes a je to stroj, který vydrží snad úplně všechno,“ nemůže si ho Součková vynachválit. K tomu pak přibyl malotraktor značky Kubota, záhonovače, zavlažovače, automatická linka a další technologie.

Plevel pro top restaurace

Pole Hany Součkové si můžeme jet prohlédnout, nabízí nám, že nás tam doveze sama. „Doufám, že se se mnou nebojíte,“ vtipkuje za volantem. Proč bychom se ale měli bát s řidičkou, která běžně jezdí i s traktorem nebo s kombajem? Pole na okraji Semic už se na konci března zelená, z hlíny vystrkuje nať ozimý česnek. Řádky jsou přesně vyměřené tak, aby nad nimi projel traktor a žádnou rostlinku nepoškodil. „Česnek měl letos štěstí, že byl v zimě pod sněhovou pokrývkou, takže měl teplíčko a mohli dobře zakořenit,“ libuje si zemědělkyně.

Na dalším poli rostou mladé salátky, kvůli studenému počasí jsou ale zakryté bílou tex-

tilí. Kromě toho jsou pečlivě oplocené, aby se k nim nedostaly srny, zajíci nebo nutrie.

„Začali se nám tu množit i bobři. A protože je to chráněné zvíře, tak se proti tomu nedá nic moc dělat,“ dodává Součková. Zajíci dokonce díky svému řádění dostali humorné místo v nabídce jejího zboží. „Oni nejsou hloupí, vykousnou si ze salátu jenom srdíčko a zbytek hlávky doroste. My ten salát pak trochu ze srandy prodáváme na trzích za symbolický peníz jako „zajícovu odrůdu,“ prozrazuje farmářka.

V sektoru „Zachraň mě“ kromě toho nabízí i prasklé kedlubny nebo jinou nevzhlednou zeleninu. „Snažím se lidi naučit jíst to, co právě roste. Rajče mimo sezónu si nikdy nekoupím,“ prohlašuje Součková. V supermarketu ostatně

nenakupuje vůbec, líbí se jí ale rakouské řetězce, které nabízejí pestrý sortiment od lokálních výrobců. Sama do jednoho z nich dodává, ale týká se to jen patnácti nejbližších prodejen v okolí jejího bydliště.

Čerstvou zeleninu a ovoce z farmy Hany Součkové je možné nakoupit i na farmářském tržišti na Malostranském náměstí. Zákazníci si ho však musejí sami nejen vybrat, ale i zvážit a namarkovat. Stánek totiž funguje v samoobslužném režimu, takže tu není žádný personál, jen váha, kalkulačka a QR kód k odeslání platby. „Ještě se nestalo, že by nás někdo okradl, lidé naopak nechávají dýško,“ odpovídá Součková na otázku, zda se jí taková důvěra k zákazníkům vyplácí.

Farmářské trhy společně s prodejem ze dvora tvoří dnes asi 15 procent celkových tržeb farmy. Většinu zboží prodá Hana Součková přes online platformu a zhruba 25 procent dodá do restaurací. Vaří z nich známé pražské podniky, jako je Café Savoy, Vila 63, La Degustation Bohême Bourgeoise nebo Kuchyň na Pražském hradě. „Oni si vlastně plánují svá menu i podle toho, co jim řeknu, že bude v sezóně. Není to tak, že by chtěli v březnu rajče. Spíš se zeptají, co budu mít, a podle toho vymyslejí recepty,“ popisuje spolupráci farmářka.

Někdy přizpůsobí výběr pěstovaných plodin i určitým trendům v gastronomii, v posledních letech si například získalo oblibu romanesco nebo žlutá řepa. „Také jsme zjistili, kolik tady máme jedlého plevelu. Restaurace od nás začaly odebírat třeba šruchu, což je takový sukulent, hodně šťavnatý, který má v sobě velké

užívala kravský hnůj, ale tady v okolí nikdo krávy nechová,“ vysvětluje Součková. Dalším problémem by byla omezená nabídka sazenic a osiva, i to musí totiž biofarmáři odebírat z ekologického hospodářství. Pro Hanu Součkovou by to bylo logisticky složité, protože plodiny často sází průběžně a nemůže si všechny sazenice objednat najednou.

Pak je tu ještě problém ochranné vzdálenosti od konvenčních polí. Součková má své pozemky roztroušené po okolí Semic, a kdyby musela z každého z nich odříznout ještě šestimetrový okraj, zbylo by jí příliš málo plochy pro samotné pěstování. „Vlastně mi celý ten systém ekocertifikace připadá nedotažený. Neřeší například používání meziplodin, což je pro mě samozřejmost,“ stěžuje si Součková. Raději si tedy z ekologického i regenerativního zemědělství bere principy, které považuje za užitečné, a těmi se řídí. S podobným sebevědomím se staví i k dotacím, které sice využívá, ale nechce být na nich závislá. „Dělám to tak, že s nimi nepočítám ve svém rozpočtu, tedy hospodařím tak, jako bych je neměla dostat,“ představuje svůj přístup.

Kvůli nedostatku pracovní síly vidí mladá farmářka budoucnost oboru v automatizaci a zefektivnění procesů. „Zemědělství není žádný zaostalý obor, umělou inteligenci znali farmáři ještě dřív, než přišel její boom,“ dodává s tím, že další technologický rozvoj má sektor určitě před sebou. Vede k tomu i potřeba stále preciznějšího obhospodařování půdy, kde musí být rozestupy mezi sazenicemi přesně

Automatizace a zefektivnění procesů je budoucnost. „Zemědělství není žádný zaostalý obor, umělou inteligenci znali farmáři ještě dřív, než přišel její boom,“ říká farmářka Hana Součková. **Foto: Václav Vašků**

~
Celý systém ekocertifikace mi připadá nedotažený. Neřeší například používání meziplodin, což je pro mě samozřejmost.

množství omega-3 mastných kyselin, takže je hodně žádaný,“ doplňuje Součková. Během rozhovoru mimochodem zpracovává do malých svazků i kopřivky, které si kolem Velikonoc objednávají zákazníci na internetu.

Jako bych dotace neměla dostat

Pěstovat zeleninu ekologickým způsobem je pro mladou farmářku důležité, certifikaci na bio nicméně nemá a ani o ni neusiluje. Zprv proto, že potřebuje přihnójovat průmyslovým minerálním hnojivem, které biofarmáři používat nesmějí. „Ráda bych místo toho po-

vyměřené, stejně jako cílené dávkování hnojiva nebo postřiků.

„Mně se například moc líbí malé autonomní roboty, které se nabíjejí pod solárním panelem, umějí samy zasít a pamatují si, kde nasejly, takže tam pak průběžně jezdí samostatně okopávat. Člověk tam pak přijde jen zalévat a sklízet,“ popisuje Součková potenciál moderních pomocníků, které se už používají na některých farmách. Teď by ale spíš než sečí roboty potřebovala větší prostory pro uskladnění kořenové zeleniny a to je investice, kterou má aktuálně před sebou.

Legislativa EU

Nová pravidla mají posílit pozici evropských zemědělců

Zuzana Keményová

zuzana.kemenyova@economia.cz

V Bruselu vznikla nová dohoda, která má dát farmářům silnější páky při vyjednávání. Smlouvy s odběrateli budou muset obsahovat revizní doložku jako pojistku proti výkyvům cen. Zemědělci se také budou moci snadněji sdružovat ve vyjednáváních o vyšších cenách za výkup. A masové označení bude náležet jen skutečnému masu.

Smažený veganský řízek, rostlinný burger, tofu párek nebo vege slanina. Názvy, které by se na českých výrobcích neměly objevovat. Alespoň podle nových pravidel, na kterých se shodli vyjednávači Rady EU a Evropského parlamentu letos v březnu. Dosáhli předběžné dohody, která mění nařízení o Společné organizaci trhů se zemědělskými produkty a předpisy Společné zemědělské politiky (SZP). Významným bodem je ochrana masných názvů. Označení jako hovězí, vepřové, steak, svičková, slanina nebo řízek budou nově striktně vyhrazena pouze pro produkty obsahující maso. „Tato opatření mají zajistit transparentnost pro spotřebitele a zamezit používání těchto termínů pro alternativní produkty, například z laboratorně pěstovaných buněk,“ stojí v úmluvě.

Přitom právě masné názvy u rostlinných výrobků bývají časté. Výrobci vege potravin se mnohdy snaží napodobit chuť oblíbených masných pokrmů, což promítají i do názvů. „Je dobře, že finální kompromis není tak přísný, jak hrozilo, ale i tak jde o zbytečné omezení. Díky průzkumům víme, že lidé označením jako veganský řízek rozumí a změny si nepřejí, takže regulace neřeší žádný reálný problém. Místo toho, aby se EU soustředila na skutečné výzvy zemědělců, jako jsou férové podmínky na trhu nebo stabilnější podnikatelské prostředí, řeší názvy na obalech, které nikoho nematou,“ říká Lucía Milec, mluvčí organizace ProVeg Česko. Z výzkumu YouGov Česko ze srpna 2024 vyplývá, že 82 procent lidí ví, že sójový párek je rostlinný výrobek, a 69 procent dotázaných chce, aby se názvy jako veganský řízek nebo rostlinná klobása dál směly používat.

Na otázku, zda novinka může zbrzdit trh s rostlinnými alternativami, však Milec odpovídá zamítavě. „Regulace může prodej rostlinných výrobků spíše zpomalit, ne kvůli nezájmu lidí, ale kvůli zbytečným nákladům a nejistotě pro výrobce. Ti budou muset řešit přejmenování produktů, marketing i právní otázky jako překlad názvů pro různé evropské trhy, což může být zvlášť náročné pro menší firmy,“ předpokládá Milec. Dodává, že přitom jde o rychle rostoucí sektor s velkým ekonomickým potenciálem, který by si zasloužil spíše podporu než další překážky. „Paradoxně to navíc může ztížit orientaci i samotným spotřebitelům a spotřebitelkám, kteří si podle průzkumu přejí širší rostlinnou nabídku,“ upozorňuje Milec.

Oproti tomu Agrární komora ČR změnu považuje za žádoucí. Dlouhodobě upozorňovala na to, že situace na trhu je nyní velmi nepře-

hledná. „Dochází k tomu, že pod tradičními názvy masných výrobků, jako je například burger, řízek nebo párek, se skrývají i jejich napodobeniny čistě rostlinného původu, přestože složení takových potravin je naprosto odlišné. Jsme přesvědčeni, že originální rostlinné potraviny by si zasloužily mít své originální názvy,“ míní Jan Doležal, prezident Agrární komory ČR.

Přísnější smlouvy farmáři vítají

Klíčovou změnou je také zavedení povinných písemných smluv mezi zemědělci a kupujícími jako obecného pravidla. Tyto smlouvy budou muset obsahovat revizní doložky, které zohlední výkyvy trhu a ekonomické podmínky. Zemědělci to má poskytnout větší stabilitu na trhu a předvídatelnost. „Tato dohoda představuje významný krok ke spravedlivějším a odolnějším trhům v zemědělství,“ prohlásila v Evropské radě Maria Panayiotouová, ministryně zemědělství, rozvoje venkova a životního prostředí Kypru.

A čeští zemědělci změnu kvitují. „Opatření k posílení tržní síly zemědělských prvovýrobců vůči odběratelům jednoznačně vítáme. Postavení zemědělců je dlouhodobě slabší, zejména ve vztahu k velkým obchodním řetězcům, které mají výrazně silnější vyjednávací pozici. Zavedení povinných písemných smluv s revizními doložkami proto vnímáme jako krok správným směrem,“ říká Jan Doležal. V praxi sice písemné smlouvy existují už dnes, ale jejich podoba a vyváženost se značně liší a zemědělci často nesou hlavní rizika cenových výkyvů. Právě důslednější smluvní rámec může pomoci tyto nerovnosti zmírnit.

A s novinkou souhlasí i menší, soukromí farmáři. Podle Jana Štefla, místopředsedy Asociace soukromého zemědělství ČR (ASZ ČR), jsou revizní doložky především do dlouhodobých smluv pro zemědělce důležitým a potřebným stabilizačním prvkem. „Povinné písemné smlouvy mezi zemědělci a kupujícími jsou důležité hlavně u smluv na dodávky zemědělců pro střední a velké odběratele a obchodní řetězce,“ je přesvědčen Štefl.

Snadnější sdružování zemědělců

Třetí zásadní bod nové úmluvy zjednodušuje uznávání organizací producentů potravin a umožňuje členským státům poskytovat jim dodatečnou finanční podporu, přičemž klade zvláštní důraz na zapojení mladých a nových zemědělců. I to největší zemědělský svaz v Česku vnímá jako krok správným směrem. „Silnější sdružování zemědělců zvyšuje jejich vyjednávací sílu, umožňuje efektivnější organizaci produkce i lepší uplatnění na trhu. Důraz na zapojení mladých a začínajících zemědělců je pak klíčový pro generaci obměnu a dlouhodobou stabilitu sektoru,“ je přesvědčen Doležal. Podobný postoj má i ASZ. „Zjednodušení uznávání organizací producentů a umožnění

ký dodavatelský řetězec, aby se předešlo klamání zákazníků. Agrární komora v obecné rovině vítá opatření, která povedou k větší transparentnosti trhu a lepší orientaci spotřebitelů.

Zásadní ale podle Doležala bude konkrétní nastavení pravidel a jejich jednotná interpretace napříč členskými státy. „Pokud budou kritéria příliš vágní nebo rozdílně aplikovaná, hrozí, že se cíl mine účinkem,“ obává se Doležal. Naopak dobře uchopená regulace může podle něj zvýhodnit skutečně poctivé producenty a podpořit lokální produkci i férové vztahy v dodavatelském řetězci. „Dlouhodobě vidíme problém v tom, že zdražují potraviny na pultech obchodů, ale výkupní ceny zemědělských komodit se nezvyšují. Považujeme proto za nezbytné zaměřit se především na neférové obchodní praktiky, na které Agrární komora ČR dlouhodobě upozorňuje a které na tomto stavu mají rovněž svůj podíl. Očekáváme, že Evropská komise předloží na konci roku konkrétní návrh,“ doufá Doležal.

Předběžnou dohodu nyní musí schválit rada a Evropský parlament, než bude formálně přijata a vstoupí v platnost.

Český stát už ceny potravin řeší

Nová úmluva Evropské rady a komise reaguje na stále se zvyšující ceny potravin. Světové ceny v březnu stouply na nejvyšší úroveň od loňského září. Mohly za to převážně vyšší náklady na energii v souvislosti s eskalací konfliktu na Blízkém východě. Uvedla to ve své zprávě Organizace OSN pro výživu a zemědělství (FAO). Varovala také, že pokud bude konflikt pokračovat, mohou ceny dále stoupat.

Český stát již začal monitorovat hrubé marže a obchodní přírážky u potravin. Nově také vznikla pozice potravinového ombudsmana, který má přispět k většímu tlaku na zlevnění. Hlavním nástrojem ombudsmana má být zveřejňování dat o cenách potravin. Ombudsman

Ochrana masných názvů Označení jako hovězí, vepřové, steak, svičková, slanina nebo řízek budou podle nové dohody vyjednávači Rady EU a Evropského parlamentu striktně vyhrazena pouze pro produkty obsahující maso. Foto: HN – Vendula Fantová

~
EU místo řešení skutečných problémů zemědělců řeší názvy na obalech, které nikoho nematou.

jejich větší dodatečné podpory je krok správným směrem. ASZ ČR tam však chybí, po zkušenostech s dosavadní činností organizací producentů v Česku, které se zde zatím prakticky orientují pouze na vyjednávání o vyšších cenách za produkci,“ pozastavuje se Štefl.

Přesnější údaje o férovosti výrobku

Nová dohoda pamatuje také na koncového zákazníka. Definuje totiž podmínky pro používání marketingových výrazů jako spravedlivý či krát-

však nemá pravomoc do cen zasahovat ani navrhnout konkrétní zásahy do trhu. První měsíce jeho funkce mají být podle resortu zemědělství hlavně o sběru dat a debatě. Jedny z nejvyšších marží a přírážek nasadili obchodníci s potravinami koncem roku 2025, a to u brambor, kdy přírážka činila 115 procent, u sýru eidam to bylo kolem 105 procent. Ukazuje to nový monitoring cen na webu www.bezpecnostpotravin.cz, jehož cílem je podle ministerstva zemědělství rozpoutat diskusi o pravidlech férového obchodu.

Vyjádřené názory a stanoviska jsou názory a stanoviska autorů a nemusí nutně odrážet názory a stanoviska Evropské unie. Evropská unie ani orgán poskytující podporu za ně nenesou odpovědnost.

Podpora zemědělství

Zemědělci stárnou. Unie má plán pro generaci, která možná nepříjde

Aneta Zachová
autori@economia.cz

Věkový průměr zemědělce v Evropské unii je 57 let. Mladí na venkově pracovat nechtějí, půda je drahá, úvěry nedostupné. Evropská komise vydala strategii generiční obměny, která má situaci změnit. Čas se ale krátí.

Evropa má problém, který není na první pohled vidět. Pole jsou obdělána, sklady plné, supermarkety zásobené. A přesto se nad evropským zemědělstvím stahují mraky vážnějšího charakteru, než jsou dopady klimatických změn nebo výkyvy na trzích. Evropské zemědělství pomalu, ale jistě stárne.

V roce 2020 byl průměrný věk zemědělce v Evropské unii 57 let. Pouze 12 procent zemědělců ve vedení farem bylo mladších 40 let a z této skupiny tvořily ženy jen 2,5 procenta. Mnohem více zemědělských podniků je přitom řízeno lidmi, kteří překročili věk odchodu do důchodu, než těmi, kteří jsou mladí. Právě tato alarmující čísla přinesla Evropská komise společně se strategií pro generiční obměnu v zemědělství.

Venkov se vylidňuje a zemědělství s ním

Demografická krize není záležitostí jen jednoho sektoru. V letech 2004 až 2024 vzrostl podíl obyvatel EU starších 65 let z 16 procent na 22 procent, zatímco podíl obyvatel ve věku do 19 let klesl z 22 procent na 20. Tento celospolečenský trend se v zemědělství projevuje dvojnásobnou silou.

Mezi lety 2013 a 2019 klesl počet mladých lidí ve věku 15 až 24 let žijících ve venkovských oblastech EU z 3,6 milionu na 1,9 milionu. Venkov se zkrátka vylidňuje a s ním odchází i potenciál pro příští generaci zemědělců.

„Stárnutí v zemědělství je rychlejší než v jiných odvětvích,“ konstatovala Evropská komise. „Tato nerovnováha spolu s podobnými trendy v odvětví rybolovu a akvakultury ohrožuje dlouhodobé potravinové zabezpečení, strategickou autonomii EU v oblasti produkce potravin a budoucnost evropské zemědělské krajiny,“ uvádí se dále v oficiálních dokumentech unijní exekutivy.

Evropské zemědělství navíc nese zásadní strategický rozměr. Zemědělci obhospodařují přibližně 40 procent celkové rozlohy EU. Jsou zárukou potravinového zabezpečení, péče o životní prostředí – od odolnosti vůči změně klimatu po vodohospodářství – i biodiverzity.

Situaci zhoršuje i samotný venkov. Nedostatek služeb – od zdravotní péče přes školy až po infrastrukturu – snižuje jeho atraktivitu.

Proč mladí na pole nejdou

Problém není v nezájmu o zemědělství jako takové. Překážek je celá řada a jsou vzájemně provázané. Jak ukázala nedávná debata Hospodářských novin, které se zúčastnili mladí čeští zemědělci, absolventi zemědělských škol i zástupci oborových organizací, vstupní bariéry dokáží odradit i ty s největším odhodláním.

„Vstupní investice jsou poměrně vysoké, musíte sehnat pozemky a techniku a také vše dobře načasovat. Dnes už mám čím ručit, ale v začátcích by mi pomohla možnost nějaké bezúročné nebo nízkouročné půjčky,“ popsala v debatě Hospodářských novin Hana Sahulová Součková, která dnes hospodáří na čtyřiceti hektarech v Semicích, kde pěstuje zeleninu, bylinky a jedlé květiny. Právě ona je příkladem toho, jak může přechod do zemědělství proběhnout „na zelené louce“ – bez rodinné tradice, jen s odhodláním a správně načasovaným startem.

Ani ti, co pocházejí ze zemědělských rodin, to však nemají jednoduché. Předání zemědělského podniku je jedním z klíčových systémových problémů. Jak uvádí Evropská komise, jde o „dlouhodobé investice a často zahrnuje složité právní, finanční a emocionální otázky, zejména v případě rodinných zemědělských podniků“. Nástupce, který přebírá rodinný statek, se musí nejen zorientovat v podnikání, ale vyrovnat se i s daňovými aspekty dědictví, s finančním oceněním podniku a s emočním tlakem předávajícího. V kombinaci s kapitálovou náročností moderního zemědělství tyto překážky odradí mnoho potenciálních nových účastníků na trhu.

Přístup k půdě je dalším zásadním limitem. Ceny zemědělské půdy v EU v posledních dekádách dramaticky vzrostly, zatímco příjmy zemědělců nestoupají proporcionálně. Nový zájemce o podnikání v zemědělství čelí situaci, kdy si půdu koupit nemůže a pronájem je nejistý a krátkodobý.

Situaci zhoršuje i samotný venkov. Nedostatek služeb – od zdravotní péče přes školy až po infrastrukturu – snižuje jeho atraktivitu. Komise proto upozorňuje, že „pro přilákání mladých a nových lidí jsou zásadní širší investice do infrastruktury a služeb na venkově“.

Za vším stojí ještě jeden zásadní faktor, a to je nízká ekonomická návratnost. „Dnes představuje příjem zemědělců na evropské úrovni v průměru jen 60 procent průměrného příjmu v evropské ekonomice,“ uvedla expertka na zemědělství z Evropské komise Catherine Geslain-Lanéelleová v dubnové epizodě podcastu Food for Europe.

Co s tím?

Evropská komise přijala strategii, která má tento trend zvrátit. Jejím cílem je upřednostnit politická opatření ve prospěch mladých a nových zemědělců, zejména těch, kteří jsou mladší 40 let. Strategie se dotýká čtyř klíčových oblastí: úvěrů, půdy, znalostí a inovací a důchodového systému pro starší zemědělce, kteří mají přenechat podnikání nástupci.

Ústředním nástrojem je takzvaný startovací balíček pro mladé zemědělce. Ten zahrnuje podporu na zahájení činnosti, investiční podporu, přístup k finančním nástrojům a příznivá daňová opatření. Jde o komplexní soubor intervencí, který by měl fungovat jako vstupní brána do odvětví. K dispozici by měl být prostřednictvím jednotného kontaktního místa v každém členském státě.

Podpora může dosáhnout až 300 tisíc eur. Možnosti unie jsou ale omezené – například daňovou politikou si členské státy určují samy.

Kde naopak může Evropská unie zakročit, jsou dotace udělované farmářům v rámci společné zemědělské politiky (SZP). Mladí zemědělci mají nárok nejen na podporu, kterou získávají všichni zemědělci plnící podmínky. „Současný systém jim k tomu nabízí dotace z prvního pilíře, které se vztahují na plochu větší než jeden hektar, a podporu z druhého dotačního pilíře, který se týká investic do technologií a postupů,“ shrnul u diskuse Hospodářských novin Vojtěch Pýcha, viceprezident Společnosti mladých agrárníků.

Drobní pěstitelé, ti s plochou menší než jeden hektar, z dotační logiky zcela vypadávají, což může být pro začátečníky problém.

Komise v návrhu nového evropského rozpočtu pro období po roce 2027 navrhuje zavedení plánů národního a regionálního partnerství. Tyto plány si budou připravovat samotné členské státy, Evropská komise je následně

půrná opatření,“ uvádí strategický dokument Komise.

Generace, která musí odejít

Strategie si všímá i druhé strany rovnice, tedy starších zemědělců, kteří nechtějí ze sektoru odejít a předat jej mladším. Jedním z důvodů je nedostatečnost důchodových systémů v mnoha zemích EU. Pokud zemědělec ví, že po prodeji podniku nebude mít z čeho žít, nespěchá s předáním. Výsledkem je, že lidé ve věku přes 65 let drží podnik dál a vytvářejí tak bariéry pro možné nástupce. Komise proto vyzývá členské státy, aby „zajistily spravedlivé a spolehlivé důchodové systémy“ pro starší zemědělce. Jen tak mohou uvolnit cestu pro novou generaci.

Inovace a technologie jsou v této strategii chápány nikoli jako luxus, ale jako podmínka přežití. Nová generace zemědělců je podle Komise podnikavá a přizpůsobivá a často stojí v čele, pokud jde o zavádění nových technologií, udržitelných postupů a diverzifikovaných obchodních modelů. Jejich zapojení je klíčové pro modernizaci evropského zemědělství – od digitálních nástrojů přes přesné zemědělství až po výrobu obnovitelné energie.

Výrazným prvkem nové strategie je důraz na přímé zapojení mladých lidí do tvorby zemědělské politiky. Komise v loňském funkčním období uspořádala dva dialogy s mladými lidmi, během nichž se diskutovalo o generiční obměně. Tyto dialogy mají pokračovat i letos.

Jak převzít farmu Nástupce rodinného statku musí zvládnout nejen řízení podniku, ale i daňové otázky, jeho ocenění a emoční tlak spojený s předáním. Foto: Shutterstock

schválí a na jejich základě jim bude přidělovat evropské prostředky. Právě prostřednictvím těchto plánů tak budou do země Evropské unie proudit dotace – a to jak na podporu regionů, tak i do zemědělství.

Ze zemědělské obálky by přitom v případě schválení návrhu mělo nejméně šest procent směřovat na podporu generiční obměny.

„Plán národního a regionálního partnerství musí obsahovat opatření k řešení generiční obměny, včetně přípravy vnitrostátní strategie, která určí demografické trendy, zaměří se na překážky vstupu a definuje cílená pod-

Na vnitrostátní úrovni Komise vyzývá členské státy, aby do rozhodování o nastavení zemědělské politiky zapojily zástupce mladých zemědělců.

Zkušenosti ze světa ale ukazují, kam může vývoj směřovat. V Japonsku je průměrný věk farmářů už 67 let – a Evropa se tomuto scénáři nebezpečně přibližuje.

Cílem unijní strategie je do roku 2040 zdvojnásobit podíl mladých zemědělců tak, aby jich bylo alespoň 24 procent. „Pokud nezasáhne nyní, trend stárnutí se projeví a obměna bude mnohem obtížnější,“ varovala Komise.

► Mladí farmáři

Aneta Zachová
aneta.zachova@hn.cz

Evropskému zemědělství chybí mladá krev, Česko je výjimkou

Zatímco se evropský venkov potýká s dramatickým stárnutím a průměrný věk farmáře na kontinentu se vyšplhal na 57 let, Česko se v posledních letech stává pozoruhodnou výjimkou. I když v celé Evropské unii skončily mezi lety 2010 a 2020 tři miliony farem a podíl mladých manažerů do 40 let se tam pohybuje kolem dvanácti procent, tuzemské zemědělství vykazuje opačný trend.

Podíl podniků vedených mladou generací u nás skokově narostl – z deseti procent v roce 2016 na více než 18 procent v roce loňském. Česko se tak společně s Rakouskem či Francií řadí k zemím, kterým se daří ke „gruntům“ lákat novou krev.

Tento pozitivní vývoj je o to cennější, že zemědělství historicky trpělo mnohem horší věkovou strukturou než ostatní obory národního hospodářství. Dnes se však situace u nejmladších ročníků vyrovnává. V kategorii do 29 let je podíl pracovníků v agrosektoru prakticky stejný jako v celém hospodářství, tedy necelých 13 procent. Naopak podíl seniorů nad 65 let, kteří v EU spravují celou třetinu farem, je v Česku výrazně nižší, kolem 20 procent. Tuzemské zemědělství tak prochází generační obměnou, která je v evropském kontextu ojedinělá.

Mladí jsou ekologičtí

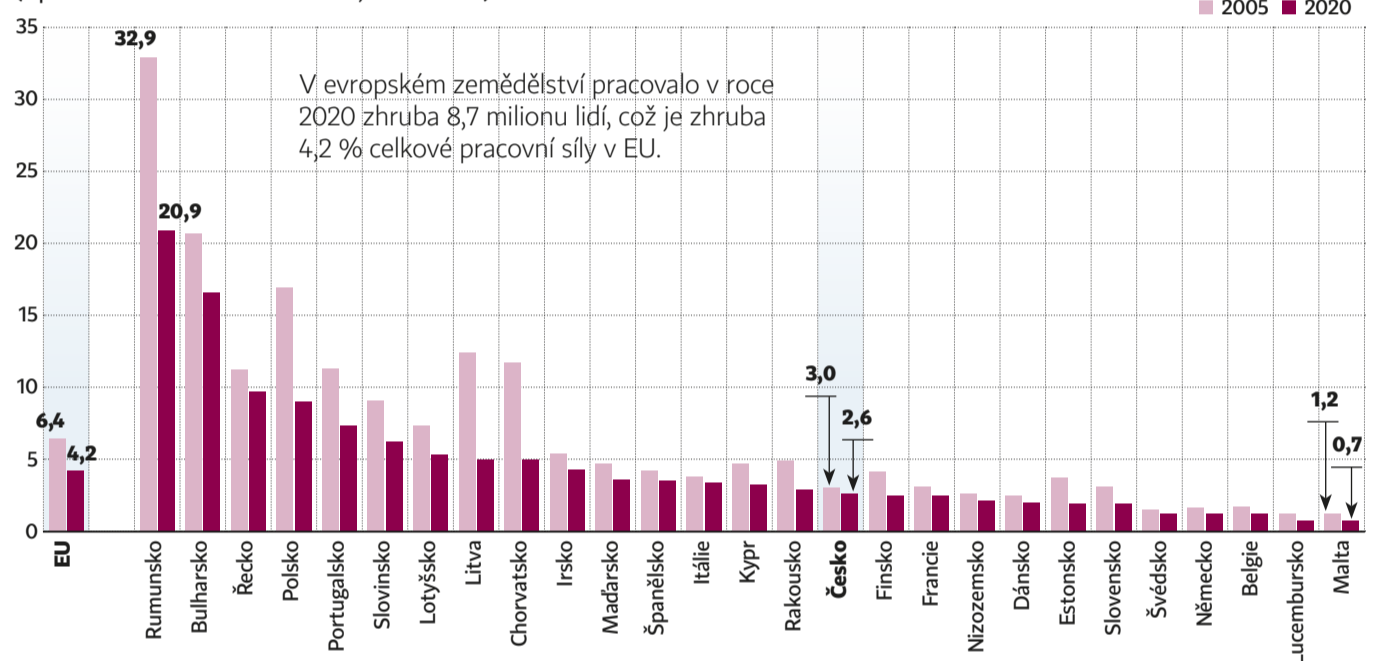
Nástup mladé generace s sebou nese i změnu v přístupu k hospodaření. Data Eurostatu potvrzují, že mladí farmáři jsou motorem ekologické transformace a udržitelnosti. Mají větší zájem o technologie minimalizující erozi půdy či nadměrné používání chemie. V Česku tvoří mladí lidé do 40 let více než pětinu všech ekologických zemědělců a obhospodařují téměř čtvrtinu veškeré půdy v tomto šetrném režimu. Pro srovnání: v rámci celé EU se ekologii věnuje v průměru jen necelých pět procent jejich mladých kolegů.

Cesta k vlastnímu podnikání v zemědělství je však pro začínající hospodáře stále strmější a plná překážek. Tou nejzásadnější je dostupnost půdy a její cena. Orná půda v Česku zdražuje průměrným tempem téměř 15 procent ročně, což z ní dělá pro řadu začínajících zemědělců nedostupnou komoditu. To se odráží i ve statistikách: ačkoliv mladých šéfů přibývá, hospodaří na relativně malé ploše, která tvoří jen necelých 14 procent celkové výměry zemědělské půdy v zemi. Průměrný podnik mladého českého farmáře obhospodařuje zhruba 81 hektarů, což je v kontrastu s velkými průmyslovými celky, které v tuzemské krajině stále dominují.

Otazníky visí také nad stabilitou vzdělanostní struktury. Dlouhodobě sice podíl vysokoškolsky a středoškolsky vzdělaných vedoucích pracovníků roste – z 25 procent v roce 2005 na aktuálních téměř 37 procent –, u samotných mladých zemědělců byl ale v roce 2023 zaznamenán mírný pokles podílu těch s úplným odborným vzděláním. Častěji se nyní spoléhají na čisté praktické zkušenosti, což může odrážet příchod lidí z jiných oborů, kteří v zemědělství hledají nový životní smysl. Budoucnost českých polí tak sice vypadá mladší a zelenější, ale její udržení bude záviset na tom, zda stát dokáže začínajícím farmářům usnadnit přístup k půdě a kapitálu.

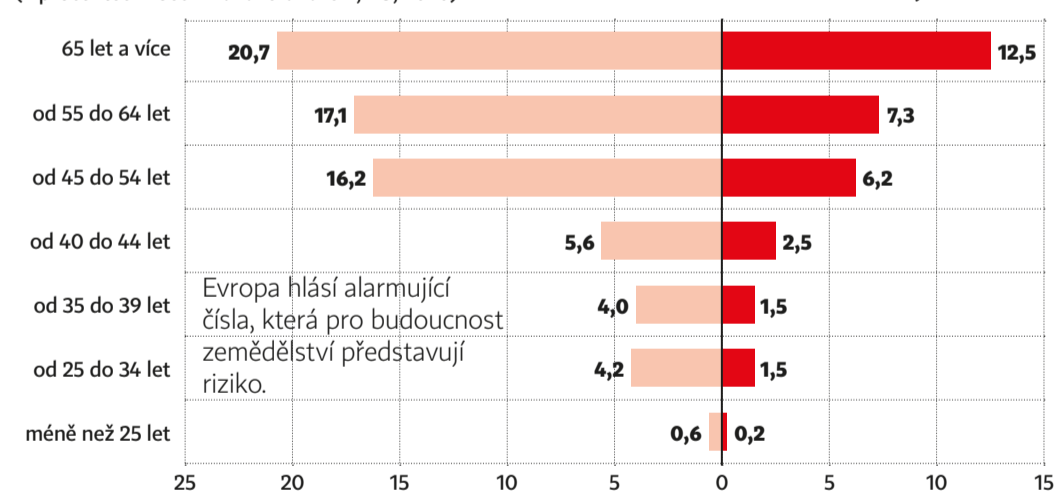
Zaměstnanost v zemědělství

(v procentech celkové zaměstnanosti, 2005 a 2020)

Věková struktura manažerů farem, dle pohlaví

(v procentech všech manažerů farem, EU, 2020)

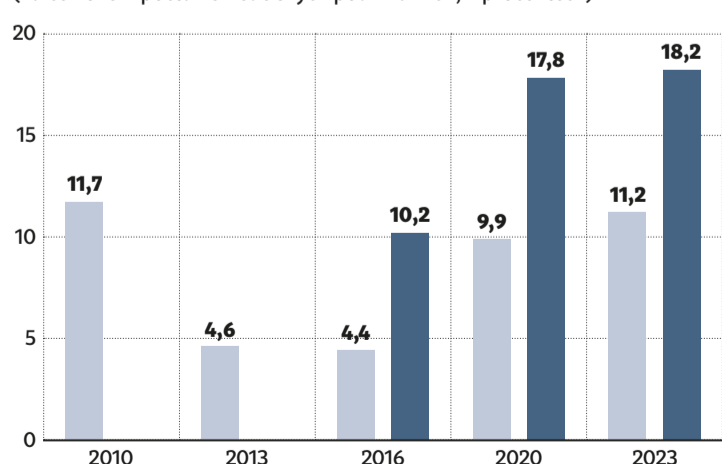
Česko je světlou výjimkou

Na rozdíl od většiny států EU zaznamenalo Česko společně s Rakouskem a Francií mezi lety 2016 a 2020 nárůst poměru mladých farmářů.

Česko je na tom lépe než zbytek Evropy, i v tuzemsku ale převládají problémy spojené s nedostupností půdy. Právě ta je důvodem, proč mladí nemohou začít podnikat v zemědělství. Mladí jsou zároveň otevřenější ekologickým postupům v zemědělství.

Podíl mladých zemědělců

(na celkovém počtu zemědělských podniků v ČR, v procentech)

57 let

je průměrný věk evropského zemědělce

12 %

farem v EU je v rukou manažerů mladších 40 let

3 miliony

farem v EU ukončily provoz mezi lety 2010–2020

20,7 %

je podíl českých farmářů nad 65 let

14,8 %

je průměrné roční tempo růstu cen orné půdy v ČR (období 2017–2022)

21,7 %

českých ekologických zemědělců je mladších 40 let